

Codru Vrabie, independent
email: cvrabie@yahoo.com
mobil: 0723-552-180

Asociația Pro Democrația
Academia de Advocacy
Societatea Jurnaliștilor Profesioniști

Sâmbătă, 3 martie 2007

Piedici teoretice la încercarea de a fuziona două sisteme opuse

În cadrul audierii publice pe tema reglementării activităților de lobby, desfășurată luni, 26 februarie, la sala Nicolae Bălcescu din cadrul Parlamentului României, am observat, din modalitatea de formulare a unor întrebări și răspunsuri, că persistă o confuzie cu privire la rolul activităților de lobby, la funcțiile pe care le pot îndeplini, în mod legitim, lobbyiștii, respectiv la cadrul/sistemul de referință în care se poate discuta despre lobby. Voi încerca să clarific aceste chestiuni, în rândurile următoare, dintr-o perspectivă pur teoretică, lăsând la latitudinea organizatorilor posibilitatea de a accepta ori respinge aceste argumente suplimentare.

Sunt de părere că există două sisteme de organizare a statului, pe care le voi numi *opuse* doar ca exercițiu de retorică. Cuvântul lobby provine din sistemul american (anglo-saxon), pentru că acolo a apărut activitatea, servind o funcție foarte bine determinată. De bună seamă, activități similare există și în sistemul european-continental, însă nu este, nici pe departe, vorba despre aceeași activitate, întrucât funcția pe care o servește conceptul din spatele cuvântului este mult diferită. S-ar putea spune, la limită, că utilizarea cuvântului lobby în contextul european-continental este nepotrivită, iar gramatica n-ar greși mult etichetând acest cuvânt drept un barbarism lingvistic.

1. Modalitatea de funcționare a statului minimal, anglo-saxon, își trage seva din scrierile lui John Locke și John Stuart Mill. În esență, cetățenii creează statul pentru a se pune la adăpost, pentru a le fi mai bine. Mandatul dat decidentului este să urmărească punerea în aplicare a *principiului utilitarian*—cel mai mare bine pentru cel mai mare număr de persoane, respectiv cel mai mic rău pentru cel mai mic număr de persoane. Decidentul are obligația de toleranță în fața tuturor punctelor de vedere expuse în fața lui, urmând să aleagă o direcție de dezvoltare sau reformă pe baza principiului utilitarian.

În acest sistem, nu există decât interese private aduse laolaltă, decidentul având datoria de a le cântări și determina direcția rezultantă, în conformitate cu principiul deja expus. Oricine își poate propune să aducă un subiect pe agenda publică, iar promovarea acelu subiect este perfect legitimă, oricând. Promovarea intereselor se face *de jos în sus*, iar activitatea de lobby este modalitatea prin care aceste interese sunt promovate pe agenda publică și/sau prin care decidentul este influențat/convins în determinarea *celui mai mare bine* ori a componenței *celui mai mare număr de persoane*.

2. Prin contrast, statul paternalist, european-continental, își găsește rădăcinile în scrierile lui Jean-Jacques Rousseau și Immanuel Kant. Aici, dându-și seama că nu pot avea grijă de ei înșiși, cetățenii creează statul cu scopul de-a avea un părinte ocrotitor. Mandatul dat decidentului ține intrinsec de interesul național, deciziile fiind chemate să răspundă la testul *imperativului categoric*—întotdeauna trebuie făcut ceea ce este corect în abstract, fără a se lua în calcul efectele deciziei, pentru că simpla respectare a acestui imperativ va conduce, în timp, la consecințele corecte, așteptate, congruente cu interesul național.

În acest sistem, decidentul are datoria să apere interesul național de orice interferențe cu interesele private, având chiar obligația de a denunța imediat orice încercare privată de influențare a deciziei—prin extensie, de influențare a interesului național. Nici un interes privat nu poate prima asupra interesului național; pe cale de consecință, nimeni în afara decidentului nu poate aduce un subiect pe agenda publică. Mai mult decât atât, toate subiectele aflate pe agenda publică sunt prezumate a fi de interes național, iar încercările de a promova alte interese sunt profund nelegitime, uneori chiar ilegale și sancționabile penal.

Pentru a nu greși în identificarea mijloacelor pentru atingerea obiectivului, decidentul creează mecanisme de consultare, *de sus în jos*, cu factorii interesați. Activitatea de (pseudo-)lobby nu este altceva decât o modalitate de reprezentare a unor interese private, sub haina unor ficțiuni de interes public, cu unicul scop posibil de a ajuta decidentul în determinarea *celui mai bun mijloc* pentru îndeplinirea/atingerea *interesului național*.

Astfel, sunt de părere că nu se poate împrumuta, la pachet, conceptul de lobby, din sistemul anglo-saxon, și transpune fără o analiză critică într-un sistem european-continental. Dacă analizăm doar *Inițiativa Europeană pentru Transparență* (ETI) a Vice-Președintelui Siim Kallas, vom observa cu ușurință că rolul cărții verzi nu este de a reglementa activitatea de lobby, ci de a salvagarda decidentul de influențele nedorite. Scopul ETI este de a pune în acord *mecanismele de consultare* ale instituțiilor europene cu prevederile imperative din Carta Drepturilor Fundamentale ale cetățenilor UE (Nisa, 2000, cu precădere art. 41—dreptul la bună administrare), cu cele din Codul de Bună Conduită Administrativă al funcționarilor UE (promovat de Ombudsmanul European, cu precădere principiile de obiectivitate, imparțialitate și independență în luarea deciziilor), ori chiar cu cele ale Convenției penale împotriva corupției (Strasbourg, 1999, cu precădere art. 12—traficul de influență). Cu alte cuvinte, deși utilizează cuvântul lobby, cartea verde ETI nu cade în greșeala de a confunda funcția pe care o îndeplinește un (pseudo-)lobbyist în sistemul european-continental și chiar utilizează o definiție în care regăsim *ficțiunea interesului public* menționată mai sus—în esență, definiția dată lobbyului de ETI nu se deosebește cu nimic de *dreptul fundamental de petiționare*, circumscris *mecanismelor de consultare*, dacă putem citi cu atenție printre rânduri.

În concluzie, sper să fie mult mai evident că două sisteme *opuse* nu pot fuziona doar pentru că ne-ar plăcea să împrumutăm, fără o analiză critică, un instrument pe care-l considerăm util. În sistemul anglo-saxon, lobbyul chiar este util, pentru că întreg sistemul se bazează pe principiul utilității. Aducerea unui astfel de concept în sistemul european-continental nu poate avea decât două efecte previzibile—fie pierderea utilității instrumentului, care nu se regăsește în hățșul celorlalte imperative, fie grava disfuncționalitate a sistemului, în care precedentul utilității va fi opus oricărei încercări de-a urma imperativul categoric. Instrumentul echivalent lobbyului, pe care îl avem deja în legislația și în practica românească a reprezentării intereselor se numește *participarea publicului la luarea deciziilor* (cel puțin Legea 52/2003 și Hotărârea de Guvern 775/2005). Iar decidenții români (funcționari publici și demnitari, deopotrivă) au nevoie de ajutor în vederea creșterii capacității administrative de valorificare a mecanismelor de consultare, nu de încă o distorsiune a sistemului administrativ, nu de încă un capriciu care nu subzistă analizei, nici din perspectiva imperativului categoric, dar nici din cea a principiului utilității—pentru că, reglementarea activităților de lobby în România, azi, ar însemna să le facem un foarte mic bine unui foarte mic număr de oameni și, în același timp, un foarte mare rău unui foarte mare număr de oameni.

Codru Vrabie
3 martie 2007
[1086 de cuvinte]